

STORTINGET

Innst. 30 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:259 S (2021–2022)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland og Erlend Wiborg om å avvikle den urettferdige avkortningen i pensjon for gifte og samboende pensjonister

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for en trinnsvis avvikling av avkortningen i pensjoner med bakgrunn i sivilstatus.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 3. juni 2022 om statsrådens vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 24. august 2022 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det åpnet for å sende inn skriftlig innspill.

Følgende leverte innspill:

- NHO.
- Anonym.
- Anonym.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tuva Moflag, Runar Sjøstad, Trine Lise Sundnes og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Anja Ninasdøtter Abusland og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Kirsti Bergstø, og fra Rødt, Mímir Kristjánsson, viser til at representantforslaget omhandler lik grunnpensjon for enslige og gifte/samboende pensjonister. Grunnpensjon er en del av minstesikringen i folketrygden og ytes på bakgrunn av trygdetid. Videre viser komiteen til at full grunnpensjon utgjør 90 pst. av grunnbeløpet dersom pensjonisten lever sammen med en ektefelle som mottar uføretrygd eller alderspensjon eller avtalefestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for, eller har en årlig inntekt som er større enn to ganger grunnbeløpet.

Komiteen viser til at regelverket likestiller ektepar med samboerpar dersom samboerparet har eller har hatt felles barn eller tidligere har vært gift med hverandre, i tillegg til samboerpar som har levd sammen i 12 av de siste 18 månedene.

Komiteen viser til at ulik sats for enslige og gifte/samboende pensjonister har vært praktisert siden alderstrygden ble innført i 1936, og at denne er økt fra 75 pst. av grunnbeløpet da folketrygden ble innført i 1967, til 90 pst. i dag.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Rødt, påpeker at begrunnelsen

for at enslige pensjonister har høyere grunnpensjon enn gifte og samboende pensjonister, er at de enslige ikke har noen å dele utgiftene med. Dette har vært gjeldende siden den første alderstrygden ble innført i 1936. Full grunnpensjon for gifte utgjorde 75 pst. av grunnbeløpet da folketrygden ble innført i 1967, mens den siden da har økt til 90 pst. av grunnbeløpet.

Flertallet viser til at forslagsstillerne feilaktig hevder at gifte og samboende pensjonister får avkortet pensjonen de selv har opparbeidet seg gjennom yrkeslivet. Dette stemmer ikke. Grunnpensjonen baseres ikke på den enkeltes opptjening, men gis uavhengig av tidligere inntekt, kun justert for trygdetid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet alltid har kjempet for å bedre pensjonistenes kår. Alle skal ha en anstendig pensjon den dagen de blir pensjonister, og det var derfor Fremskrittspartiet som eneste parti stemte imot pensjonsreformen.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet har en lang historie i kampen mot avkortning for gifte og samboende pensjonister. Fremskrittspartiet fikk forhandlet frem en reduksjon av avkortningen fra 25 pst. til 15 pst. med regjeringen Bondevik II i 2003. Videre fikk Fremskrittspartiet forhandlet frem en ytterligere reduksjon fra 15 pst. til 10 pst. som en følge av Sundvolden-erklæringen, som dannet grunnlag for Fremskrittspartiets regjeringsdeltakelse, og som senere ble fulgt opp i Innst. 106 L (2015–2016), jf. Prop. 11 L (2015–2016).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt mener den enkeltes sivilstatus ikke bør påvirke nivået på grunnpensjonen. Derfor ønsker disse medlemmer å fortsette reduksjonen av avkortningen i pensjon for gifte og samboende pensjonister, med sikte på å fjerne den helt.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for en trinnvis avvikling av avkortningen i pensjoner med bakgrunn i sivilstatus.»

Komiteens medlem fra Rødt mener at pensjonssystemet bør styrkes og bli mer rettferdig. Dette medlem mener at det er viktigere å prioritere andre endringer, som økte minstesatser og økt pensjonsopptjening for uføre, enn at grunnpensjonen til gifte og samboende blir hevet. Likevel ønsker dette medlem at en opptrappingsplan for grunnpensjon blir lagt frem for Stortinget. Dette medlem viser også til partiets alternative statsbudsjett for 2022.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for en trinnvis avvikling av avkortningen i pensjoner med bakgrunn i sivilstatus.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:259 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland og Erlend Wiborg om å avvikle den urettferdige avkortningen i pensjon for gifte og samboende pensjonister – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 25. oktober 2022

Kirsti Bergstø

leder

Henrik Asheim

ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
2022/2512

Vår ref
22/2594-

Dato
24. august 2022

**Representantforslag 259 S (2021–2022) fra stortingsrepresentantene
Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland og Erlend Wiborg**

Jeg viser til brev 3. juni 2022 fra Arbeids- og sosialkomiteen om et representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland og Erlend Wiborg om å avvikle den urettferdige avkortningen i pensjon for gifte og samboende pensjonister. Komiteen ber om min vurdering av forslaget. Representantene fremmer følgende forslag i Dokument 8:259 S (2021–2022):

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for en trinnvis avvikling av avkortningen i pensjoner med bakgrunn i sivilstatus.»

Svar:

Representantforslaget tilsvare i stor grad Representantforslag 122 S (2020–2021) fra stortingsrepresentantene Bengt Rune Strifeldt, Erlend Wiborg, Jon Georg Dale, Silje Hjemdal og Siv Jensen. Her ga tidligere arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen svar 12. mars 2021.

Som begrunnelse for forslaget viser forslagsstillerne til regelverket om grunnpensjon. Grunnpensjonen er en del av minstesikringen i folketrygden og ytes på bakgrunn av trygdetid. Full grunnpensjon utgjør 90 prosent av grunnbeløpet dersom pensjonisten lever sammen med en ektefelle som mottar uføretrygd eller alderspensjon, avtafestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for eller har en årlig inntekt, inkludert kapitalinntekt, som er større enn to ganger grunnbeløpet. Likestilt med ektepar er også samboerpar dersom paret har eller har hatt felles barn eller tidligere har vært gift med hverandre. Samboerpar som har levd sammen i 12 av de siste 18 månedene, er likestilt med ektefeller ved beregning av grunnpensjon. Det samme gjelder når pensjonistens samboer får pensjon eller

overgangsstønad etter folketrygdloven kapittel 16 (ytelser til tidligere familiepleier) eller folketrygdloven 17 (ytelser til gjenlevende ektefelle).

Ulik sats for grunnsikringen i pensjonssystemet for henholdsvis enslige og gifte har eksistert siden alderstrygden ble innført i 1936. Full grunnpensjon for gifte utgjorde 75 prosent av grunnbeløpet da folketrygden ble innført i 1967. I dag utgjør den 90 prosent av grunnbeløpet. Satsen for enslige har vært uendret på 100 prosent av grunnbeløpet. Bakgrunnen for at det er en lavere sats for ektefeller/samboere skyldes at to personer som bor sammen kan dele på en rekke utgifter som enslige må dekke alene.

Grunnpensjonen er en komponent i beregningen av flere ytelser. Den gjelder ved beregning av alderspensjon og minste pensjonsnivå etter folketrygdloven kapittel 19. Dette er som kjent de gamle reglene for alderspensjon som gjelder fullt ut for dem som er født før 1954 og delvis for dem som er født i perioden 1954–1962. Videre er grunnpensjon gjeldende for mottakere av uføretrygd som fikk omregnet gammel uførepensjon i 2015 og for beregning av avtalefestet pensjon i statlig og kommunal sektor før fylte 65 år. Grunnpensjon inngår også i beregningen av pensjon eller overgangsstønad fra folketrygden til gjenlevende ektefelle.

Kostnadene for folketrygden av at grunnpensjonen for gifte og samboende øker til 100 prosent av grunnbeløpet med virkning fra 1. januar 2022 er tidligere anslått til om lag 5,6 mrd. kroner for 2022. I tillegg kommer utgifter for offentlige tjenstepensjonsordninger til AFP. Et tidligere anslag for Statens pensjonskasse var om lag 36 mill. kroner for 2022. Dette er betydelige midler som jeg mener det finnes bedre alternativer å brukes på. Utgiftene vil gradvis reduseres siden reglene for grunnpensjon er under utfasing.

Forslagsstillerne mener det er dypt urimelig at pensjonister ikke får utbetalt pensjon de har opparbeidet seg gjennom et langt arbeidsliv, utelukkende basert på sivilstatus. Jeg minner i den forbindelse om at beregningen av grunnpensjon skjer uavhengig av arbeidsinntekt, kun på bakgrunn av trygdetid. Forutsetningen om differensiert beregning av grunnpensjon for enslige og gifte/samboene har dessuten vært kjent for alle i hele opptjeningsperioden.

Det er noe uklart om forslaget begrenser seg til regelverket om grunnpensjon. I ny alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20 er garantipensjonen også differensiert etter sivilstand for å ta hensyn til ulikt behov for minstesikring. Forslagsstillerne nevner ikke garantipensjon som en del av bakgrunnen for forslaget. En naturlig fortolkning av selve forslaget taler likevel for at også garantipensjon er omfattet. Dersom det ikke er meningen å foreslå endringer i reglene for garantipensjon etter folketrygdloven kapittel 20, burde dette ha kommet klarere fram.

Et offentlig utvalg som har evaluert pensjonsreformen har nylig levert sin utredning NOU 2022: 7 *Et forbedret pensjonssystem*. Alle politiske partier på Stortinget som gjennom vedtak i Stortinget eller regjeringsdeltagelse har sluttet seg til pensjonsreformen, deltok i utvalget. Utvalget peker på at statens inntekter framover vil vokse klart mindre enn de har gjort det

siste tiåret, og at det i liten grad vil være mulig å øke utgiftene til alderspensjon uten å måtte stramme inn på andre områder.

Utvalget mener det bør være differensierte minsteytelser for enslige og gifte/samboere. De skriver blant annet følgende under punkt 1 *Innledning og sammendrag*:

«Eldres inntektssituasjon har generelt bedret seg mye de siste tiårene. De fleste gifte og samboende minstepensjonister bor i en husholdning med god økonomi. Det er imidlertid fortsatt en betydelig andel aleneboende minstepensjonister som har lav samlet inntekt. Økte minsteytelser er imidlertid en lite målrettet og kostbar måte å forebygge fattigdom blant eldre på, særlig i ny alderspensjon. For å bedre levekårene for vanskeligstilte eldre, mener utvalget det er bedre å bruke mer målrettede tiltak, for eksempel ved en justert bostøtteordning for alderspensjonister som tar større hensyn til variasjonen i økonomiske behov mellom enslige og samboende/gifte pensjonister og til den reelle variasjonen i boligformue og boutgifter mellom de eldre.

Husholdninger med to personer har stordriftsfordeler ved at de kan dele på mange utgifter som enslige må dekke alene. Utvalget mener derfor at enslige pensjonister bør ha en høyere minsteytelse enn hver person i et par. Det bør vurderes å øke forskjellen mellom garantipensjonen for enslige og for gifte/samboende.»

Jeg viser for øvrig til utredningens kapittel 11 der det gis en detaljert gjennomgang av minsteytelserne i pensjonssystemet, herunder i punkt 11.5 en redegjørelse om Eldres inntektssituasjon og omfanget av lavinntekt blant alderspensjonistene sammenliknet med andre grupper. Utredningen fra pensjonsutvalget er nå på høring, og jeg vil komme nærmere tilbake til hvilke endringer jeg vil foreslå på bakgrunn av de forslagene som fremmes.

Jeg viser også til at etter EUs ekvivalensskala defineres en husholdning med to voksne som bor sammen å ha behov for en samlet inntekt som er 50 prosent høyere enn inntekten til en person som bor alene. To voksne som bor sammen antas altså, per person, å ha behov for 75 prosent av inntekten til en som bor alene. Med OECDs ekvivalensskala antas to voksne som bor sammen, per person, å ha behov for 85 prosent av inntekten til en som bor alene.

Med hilsen

Marte Mjøs Persen

